

علل بی‌علاقگی دانش‌آموزان به زبان عربی

شیوه‌های ایجاد علاقه دانش‌آموزان

به درس عربی

یاور رضایی

سرگروه عربی استان کرمانشاه

مقدمه

زبان عربی از آن جهت که زبان قرآن است همواره مورد توجه عالمان دین و برنامه‌ریزان تعلیم و تربیت بوده است. آموزش این زبان از دیرینه‌ای طولانی در کشور ما برخوردار است چراکه یک‌سوم از فهم و درک عمیق ادب فارسی مستلزم فراگیری زبان عربی است و از سویی دیگر درک مفاهیم معارف دینی وابسته و پیوسته‌آشنایی با این زبان است این دو ویژگی زبان عربی را به عنوان جزء لاینفک فرهنگ ایرانی در آورده و به همین سبب تمام مراکز علمی و فرهنگی تاریخ ایران پس از اسلام همواره با چشم نیاز به این زبان نگر بسته‌اند.

اگرچه عرض هنر پیش‌یار بی‌ادبی است

زبان خموش ولیکن دهان پر از عربی است

معلم عربی میراث اسلام و فرهنگ قرآن را بر دوش می‌کشد و در کنار آموزش زبان و وظیفه‌اش جلوه دادن مجد و عظمت اسلام در قالب قواعد قرآنی می‌باشد لذا بایست به‌طور کامل اخلاق و موازین شرعی در رفتار و متجلی گردد به‌گونه‌ای که در سراسر وجودش گل زیبا و لطافت بهار قرآن دیده شود و دانش‌آموزان شکوفایی این گل را در کلاس مشاهده کنند و از بوی خوشش سرمست شوند. اما متأسفانه در این مسیر، مشکلاتی وجود دارد که مانع علاقه و تمایل دانش‌آموزان نسبت به این زبان می‌شود. مشکلاتی که قصد داریم در این مقاله به بررسی آن بپردازیم:

الف: بررسی مسائل و مشکلات عامل انسانی (معلمان)

یکی از معضلات این واحد درسی غنی و گران بها، استفاده از معلم های غیرمتخصص می باشد.

متأسفانه اغلب ساعات عربی به عنوان پر شدن ساعات دبیران به کار می رود مثلاً دبیر علوم تربیتی یا مشاوره، بینش اسلامی، ادبیات و غیره خود را آماده تدریس این واحد بسیار تخصصی و مشکل می داند و از آن جایی که کمبود دانش تخصصی معلم باعث می شود درس به خوبی تفهیم نشود و یا پاسخ سوالات آن ها به اشتباه داده شود دلسردی دانش آموزان را به دنبال دارد. می دانیم که از نظر روان شناسی هنگامی که اطلاعات انسان درباره مسئله ای کافی نباشد از طرح اشکال و سؤال در آن زمینه خودداری می کند در نتیجه ضعف علمی دانش آموزان نتیجه ضعف علمی همکاران دروس (غیرمتخصص) عربی است و این گونه همکاران که پرسش های دانش آموزان را هم دارند خود را در کلاس بسیار جدی و بد اخلاق نشان می دهند تا کسی جرأت طرح نداشته باشد.

سؤال من این است چرا هیچ یک از همکاران به خود اجازه نمی دهند وارد حریم زبان انگلیسی یا دروس دیگر شوند؟ آیا این کوتاهی از جانب مدیران گروه های عربی و تأمین نیروی انسانی نیست؟

از عواقب دیگر نیروی غیرمتخصص این است که اغلب اوقات مشاهده شده است دبیران با کتاب هایی پاسخ داده شده و ترجمه شده در کلاس حاضر می شوند و ترجمه و تمرین ها را برای دانش آموزان دیکته می کنند و با این کار قدرت حل مسئله را از دانش آموزان سلب می کنند.

یکی دیگر از مشکلات نیروی انسانی در مورد دروس مذهبی و عربی این است که متأسفانه برخی از ما دبیران خشک بودن را مترادف مذهبی بودن می دانیم و نمی خواهیم با دانش آموزان دمساز و دوست باشیم در صورتی که در بسیاری از موارد دانش آموز ابتدا به دبیر و سپس به درس مربوطه علاقه مند می شود و چون در کلاس به دقت درس را گوش می کند تمریناتش را حل می کند تا رضایت دبیر مورد علاقه اش را جلب کند درس را به خوبی فرا می گیرد و به درس نیز علاقه مند می گردد.

ب: بررسی مشکلات کتب درسی

یکی از مسائلی که انگیزه دانش آموزان را کم رنگ می کند این است که برای دانش آموزان ارتباط بین زبان عربی و علوم قرآنی تبیین نشده است. برای دانش آموزان سنگین است که زبان اعراب را بخوانند بنابراین باید ریسمان بین زبان عربی و علوم قرآنی را محکم تر کنیم تا دانش آموزان پس از گذراندن عربی خود را نسبت به درک قرآن توانا تر حس کنند و در این صورت لازم است ترجمه بیشتری گنجانده شود تا گنجینه لغات

آن ها غنی تر شود. باید متون ترجمه و جملات تمرین با روحیه و مسائل روز جهان مطابق باشد برای مثال در آخر هر درس یکی از مسائل طرح شده در قرآن ذکر شود و با دانش جدید تطبیق داده شود.

ج: بررسی وسائل کمک آموزشی

مسئولین و برنامه ریزان زبان انگلیسی هر ساله به شاخه های آن افزوده و ساعت تدریس آن را اضافه می کنند. برای زبان انگلیسی نوارهای مخصوص مکالمه و گفت و گو از طرف مسئولین مهیا شده و دانش آموزان ملزم به فراگیری آن می باشند از نظر روانشناسی اگر آنچه را که انسان فرا می گیرد قابل ادراک و کاربردی باشد تمایل بیشتری به آن نشان می دهد بنابراین پیشنهاد می کنم اگر خواهان تغییر دیدگاه دانش آموزان نسبت به زبان عربی هستیم یک ساعت در هفته را به مکالمه و استفاده از نوارهای درسی اختصاص می دهیم می توانیم از سرودهای مذهبی که به زبان عربی عرب زبانان اجرا شده برای ایجاد انگیزه استفاده کنیم زیرا از آنجایی که سرود آهنگین و با نظم و ترتیب است و فطرت آدمی با آن سازگار است دانش آموزان در ترجمه آن سرود و فهم مطالب آن کوشش می کنند و این موفقیت گامی است برای موفقیت های بعدی.

د: بررسی مسائل مربوط به انگیزه یادگیری

مسئله مهم در رابطه با انگیزه یادگیری نوع سؤالات امتحانی می باشد از آنجایی که غالباً سؤالات امتحانی کاملاً مثل سؤالات کتاب است دانش آموز مطالب کتاب را عیناً و بدون یادگیری به خاطر سپرده و حتی نمره بالا هم کسب می کند لذا برای یادگیری مطالب کتاب اقدامی نمی کند در صورتی که اگر نوع سؤالات به گونه ای باشد که دانش آموز را به فراگیری علاقه مند و مشتاق ابتکار عمل نماید از این یادگیری هم احساس لذت می کند و هم در درس پیشرفت می نماید.

شیوه های ایجاد علاقه در دانش آموزان نسبت به درس عربی

الف: سیستم آموزشی و مدیریتی

۱. تهیه نوار صوتی از کتب درسی
۲. تهیه نوار کار
۳. تهیه کتاب کار
۴. تهیه فلش کارت برای استفاده معلمین کلاس اول راهنمایی
۵. تهیه کتاب پوستر
۶. در تألیف کتاب درسی از تجربیات معلمین توانا استفاده شود.

۷. متن دروس باید شاد و علمی و مناسب یک دانش آموز پرشور باشد.

۸. تصاویر کتب درسی باید بسیار زیبا و بانشاط باشند.

۹. مسئله حروف چینی و صفحه آرایی کتابها.

۱۰. اجرای المپیاد عربی در سطح ایران عامل مهمی در ایجاد علاقه دانش آموزان است.

۱۱. تبدیل بارم عربی ۲۰ به ۴۰ نمره کاری است که معضلات طرح سؤال و نحوه تصحیح را از بین می برد به عنوان مثال به سؤال زیر دقت کنیم. امر تَكْتَبُونَ را بنویسید (۰/۲۵)

۱۲. تجهیز مدارس به مجلات عربی مانند «الهدی»

۱۳. استفاده از دبیر متخصص و مرتبط در عربی سال اول راهنمایی

۱۴. بعضی از معلمان عربی در اصل دبیر دروس دیگری هستند و معمولاً هیچ دوره‌ای هم ندیده‌اند و در مجامع عمومی گروه‌های آموزشی هم شرکت نمی کنند و باعث مشکلاتی در کلاس می شوند.

۱۵. تأسیس و راه اندازی آزمایشگاه‌های زبان در مناطق آموزش و پرورش جهت آموزش فراگیری زبان عربی به دبیران و دانش آموزان

۱۶. اختصاص درصدی از بودجه سرانه مدارس به خرید و تکمیل وسایل و ابزارهای کمک آموزشی به صورت طرح زمان بندی

ب: روش‌ها و فنون مدرس

مهم ترین روش‌ها و فنون مدرس عربی برای ایجاد علاقه در دانش آموزان عبارتند از:

۱. استفاده از فیلم‌های آموزشی

آنچه یک دیدن کند ادراک آن

سال‌ها نتوان نمودن با بیان

۲. آوردن مثال‌هایی که دانش آموزان را متقاعد کند فراگیری عربی در فهم دروس دیگر مانند ریاضی کمک می کند مانند فهمیدن معانی (مکعب، مثلث، متقابل به رأس) و علوم (مانند محذب مقعر).

۳. عدم تکیه به قواعد خشک و بی روح دستور زبان به خصوص (نحو) زیرا هدف اصلی درک مطلب و فهمیدن متون ترجمه لغت است.

۴. اگر دانش آموز بفهمد پس از خواندن کتاب می تواند متون دینی و مذهبی و مجلات و روزنامه عربی را بفهمد و یا در هنگام سفر به کشورهای عربی دچار مشکل نشود قطعاً به این زبان علاقه مند می شود.

۵. تهیه صیغه‌های صرف چهارده گانه فعل‌های مضارع و

ماضی توسط دانش آموزان در مقوای بزرگ.

۶. اهداء لوح تقدیر که مزین به آیات قرآن کریم و سخنان

معصومین (ع) است برای ایجاد علاقه به فراگیری درس عربی در دانش آموزان.

۷. تهیه کارت امتیاز عربی توسط معلم عربی برای ایجاد

علاقه به فراگیری و بهره‌مندی از درس.

۸. ترغیب و تشویق دانش آموزان به حفظ مکالمه‌های کوتاه

و اجرای آن در کلاس درس.

۹. تهیه دفترچه لغات عربی توسط دانش آموزان همانند

دفترچه‌های لغات انگلیسی برای ایجاد علاقه به فراگیری زبان عربی.

۱۰. برای آموزش مفاهیم دینی و مذهبی که البته هدف

اصلی درس عربی است لازم نیست که حتماً به صورت مستقیم عمل کرد و خود آیات و احادیث و ادعیه را آورد بلکه می توان در انتخاب متون کتاب از پرکاربردترین واژه‌های قرآنی و حدیثی بهره گرفت.

نتیجه‌گیری

از آنچه که گفتیم نتیجه می‌گیریم که اصولاً برای آموزش هر زبانی چهار مهارت عمده می‌توان مورد توجه باشد این چهار مهارت عبارتند از:

۱. مهارت تکلم

۲. مهارت نوشتن

۳. مهارت شنیدن

۴. مهارت خواندن

کسب مهارت خواندن ممکن‌ترین و اصولی‌ترین هدفی است که برنامه آموزش عربی مدارس ما باید در پی دستیابی به آن باشد.

آمیختگی ادبیات فارسی را با عربی نباید از یاد برد.

کسب مهارت خواندن ممکن‌ترین اصولی‌ترین هدفی است که برنامه آموزش عربی مدارس ما باید در پی دستیابی به آن باشد

پی‌نوشت

* زیر نظر قاسم کریمی، دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی چاپ: دفتر چاپ و توزیع، تیرماه ۷۷

منابع

۱. قرآن کریم

۲. احادیث نبوی (نهج الفصاحه)

۳. اشعار حافظ دیوان حافظ چاپ امیدوار چاپ چهارم پاییز ۷۴ کانون

انتشارات پیام محراب

۴. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران گردآورنده ناصر رسایی نیا چاپ آفتاب

چاپ چهارم ۷۹

۵. گزیده‌هایی از مقالات اساتید زبان عربی

